

An Analysis of Research Grant Allocation Trends and Disbursement Status of the Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

Nattakan Jandachote^{1*}

¹ Mahasarakham Business School, Mahasarakham University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Nattakan.j@acc.msu.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to (1) analyze trends in research grant allocation, (2) examine the disbursement status of research grants, and (3) propose guidelines for improving research grant management within the Mahasarakham Business School, Mahasarakham University, during fiscal years 2018–2024. A descriptive research design was employed, utilizing secondary data obtained from institutional research grant summary documents. The research instrument was a structured data recording form, and data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, and trend comparison. The findings revealed that research grant allocation exhibited considerable fluctuations in both the number of grants and total funding. The highest allocation was recorded in fiscal year 2020, while the lowest occurred in fiscal year 2023. In recent years, the allocation pattern shifted toward distributing grants more broadly while decreasing the average funding per project. Regarding disbursement status, overall efficiency was relatively high, with actual disbursement rates exceeding 80% in all years. Fiscal year 2021 demonstrated the highest disbursement performance, with an actual disbursement rate of 100% and no delayed payments in any installment. Nevertheless, issues such as remaining funds, returned grants, and delayed disbursements were identified in certain years, reflecting limitations in administrative processes and project management capacity. When categorized by grant type, funding allocated to academic staff development and academic promotion received the largest share in both number and budget, while graduate student research grants accounted for a high number of projects but relatively low funding per project, reflecting a policy emphasis on enhancing academic staff capacity. Furthermore, findings related to grants for generating new knowledge among faculty members indicated that effective research grant management depends not solely on the amount of funding but on the balance among allocation strategies, administrative processes, and the capacity of grant recipients. Therefore, it is recommended that institutions improve grant management systems by ensuring balanced allocation, streamlining disbursement procedures, and strengthening project monitoring mechanisms to enhance long-term budgetary efficiency and sustainability.

Keywords: Research Grants, Grant Allocation, Fund Disbursement, Research Management

การวิเคราะห์แนวโน้มการจัดสรรทุนวิจัยและสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัย ของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ณัฐกานต์ จันดาโชติ^{1*}

¹ คณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Nattakan.j@acc.msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์แนวโน้มการจัดสรรทุนวิจัย (2) ศึกษาสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัย และ (3) เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงปีงบประมาณ 2561–2567 การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารสรุปการให้ทุนวิจัย ของคณะฯ เครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และการเปรียบเทียบแนวโน้ม ผลการวิจัยพบว่า การจัดสรรทุนวิจัยมีความผันผวนทั้งในด้านจำนวนทุนวิจัยและงบประมาณ ในการสนับสนุน โดยในปีงบประมาณ 2563 มีจำนวนทุนวิจัยและจำนวนเงินสูงสุด ขณะที่ปีงบประมาณ 2566 ต่ำสุด นอกจากนี้ แนวโน้มในช่วงหลังสะท้อนการกระจายทุนเพิ่มขึ้น แต่ลดจำนวนเงินเฉลี่ยต่อโครงการลง ด้านสถานภาพ การเบิกจ่าย พบว่าโดยรวมมีประสิทธิภาพในระดับค่อนข้างสูง โดยมีอัตราการเบิกจ่ายจริงมากกว่าร้อยละ 80 ในทุกปี และปีงบประมาณ 2564 มีอัตราการเบิกจ่ายจริงสูงสุดที่ร้อยละ 100 และไม่ปรากฏปัญหาการติดค้างในทวงถามการเบิกจ่าย แต่ก็ยังพบปัญหาเงินทุนคงเหลือ การคืนทุน และการติดค้างทุนวิจัยในบางปี ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดของกระบวนการบริหาร และการดำเนินโครงการ เมื่อพิจารณาจำแนกตามประเภททุน พบว่า ทุนวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรสายวิชาการได้รับการ จัดสรรมากที่สุดทั้งด้านจำนวนทุนวิจัยและจำนวนเงินต่อโครงการ ขณะที่ทุนสำหรับนิสิตบัณฑิตศึกษามีจำนวนโครงการ สูง แต่มีวงเงินต่อโครงการต่ำ สะท้อนลักษณะการจัดสรรที่เน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเป็นหลัก ส่วนประเภททุน การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ของอาจารย์ ชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพการบริหารทุนวิจัยขึ้นอยู่กับความสมดุลระหว่างการ จัดสรร ทุน กระบวนการบริหาร และศักยภาพของผู้รับทุน มากกว่าปริมาณทุนเพียงอย่างเดียว ดังนั้น ควรปรับปรุงระบบบริหาร ทุน ให้มีความสมดุล เพิ่มความคล่องตัวของกระบวนการเบิกจ่าย และพัฒนาระบบติดตามโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับ ประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณวิจัยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ทุนวิจัย, การจัดสรรทุน, การเบิกจ่ายทุน, การบริหารทุนวิจัย

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การวิจัยเป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาเนื่องจากเป็นกลไกหลักในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ และสนับสนุนการบริการวิชาการแก่สังคม อย่างเป็นรูปธรรม (คณะอนุกรรมการด้านนโยบายและยุทธศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม สภานโยบายวิจัยและนวัตกรรม แห่งชาติ, 2560) ในบริบทของมหาวิทยาลัยการส่งเสริมให้คณาจารย์และบุคลากรดำเนินงานวิจัยอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องอาศัยระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะทุนวิจัยซึ่งถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เกิดการผลิตงานวิจัย การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย และการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการและเชิงสังคม ทั้งนี้ กาญจนา พรหมโคตร และคณะ (2564) พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการขอทุนวิจัยของนักวิจัยสายวิชาการมีความหลากหลาย ทั้งในด้านแรงจูงใจ ความพร้อม และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการสนับสนุนทุนวิจัยภายในสถาบัน มีบทบาทสำคัญต่อ การสร้างผลผลิตทางวิชาการในระยะยาว

การจัดสรรทุนวิจัยภายในคณะหรือมหาวิทยาลัยจึงไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการกระจายงบประมาณเท่านั้น แต่สะท้อนถึงนโยบาย ทิศทาง และระดับความสำคัญที่องค์กรให้ต่อการพัฒนางานวิจัยในแต่ละช่วงเวลา กระบวนการเบิกจ่ายทุนวิจัยยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารทุน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับความสามารถของผู้รับทุนในการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามเงื่อนไขสัญญาการรับทุน ตลอดจนสะท้อนประสิทธิภาพของระบบกำกับติดตาม การอำนวยความสะดวกด้านเอกสารและการเงิน และการบริหารงบประมาณวิจัยของหน่วยงานโดยรวม (กมลทิพย์ คงสวัสดิ์พร, 2561) หากกระบวนการจัดสรรและเบิกจ่ายทุนมีความคล่องตัว โปร่งใส และเป็นระบบ ย่อมส่งผลดีต่อการขับเคลื่อนผลงานวิจัยขององค์กร ในทางกลับกัน หากเกิดปัญหาทุนคงค้าง การคืนทุน การปิดทุนโดยไม่ได้เบิก หรือการเบิกจ่ายไม่ครบถ้วน ก็อาจสะท้อนข้อจำกัดบางประการในการบริหารจัดการทุนวิจัยที่ควรได้รับการทบทวนและปรับปรุง

สำหรับคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งเป็นหน่วยงานทางวิชาการที่มีบทบาทในการผลิตบัณฑิต พัฒนางานวิจัย และให้บริการวิชาการแก่สังคม การสนับสนุนทุนวิจัยแก่บุคลากรถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการยกระดับศักยภาพทางวิชาการของคณะ จากข้อมูลเบื้องต้นพบความผันผวนและข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในการบริหารทุนวิจัย ในช่วงปีงบประมาณ 2561–2567 จำนวนทุนวิจัยมีความผันผวนสูง โดยลดลงจาก 84 ทุน ในปีงบประมาณ 2563 เหลือเพียง 17 ทุน ในปีงบประมาณ 2566 คิดเป็นการลดลงกว่าร้อยละ 79 ภายในระยะเวลาเพียง 3 ปี ในขณะเดียวกัน ยังพบปัญหาทุนคงเหลือและการติดค้างการเบิกจ่ายในทุกรอบปีงบประมาณ ซึ่งสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบบริหารทุนที่อาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพการผลิตผลงานวิชาการของบุคลากร โดยเฉพาะในบริบทที่คณะอยู่ภายใต้เกณฑ์การประกันคุณภาพและมาตรฐานตำแหน่งทางวิชาการที่กำหนดให้บุคลากรต้องมีผลงานตีพิมพ์ในระดับ TCI1 และ Scopus อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าจะมีการดำเนินการจัดสรรทุนวิจัยอย่างต่อเนื่อง แต่ข้อมูลดังกล่าวยังไม่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อสะท้อนภาพรวมของแนวโน้มการให้ทุนและสถานการณ์การใช้งบประมาณวิจัยของคณะอย่างชัดเจน ในทางปฏิบัติ ข้อมูลเกี่ยวกับการให้ทุนวิจัยสามารถใช้เป็นฐานสำคัญในการประเมินสถานการณ์ด้านการบริหารทุนของหน่วยงานได้หลายมิติ สอดคล้องกับ เฉิดฉัตร ราชบุรณะ และครุฑิต บุญเรือง (2567) ได้ศึกษาแนวโน้มการตีพิมพ์ผลงานวิจัยระดับนานาชาติของประเทศไทย และพบว่าคุณค่าของการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลังในเชิงพรรณนา ในฐานะเครื่องมือสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจพัฒนาการและแนวโน้มของการดำเนินงานด้านการวิจัยในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นแนวโน้มการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนทุนและวงเงินสนับสนุนในแต่ละปี ความแตกต่างของรูปแบบการสนับสนุนตามประเภททุน สัดส่วนการเบิกจ่ายครบถ้วนของโครงการ ปัญหาการติดค้างการเบิกจ่าย ตลอดจนกรณีการคืนทุนหรือการปิดทุนโดยไม่ได้เบิก การขาดการวิเคราะห์เชิงระบบดังกล่าวถือเป็นช่องว่างสำคัญที่ส่งผลให้คณะขาดสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการตัดสินใจเชิงนโยบาย ทั้งในด้านการกำหนดสัดส่วนการจัดสรรทุน การออกแบบมาตรการลดปัญหาทุนคงค้าง และการพัฒนากลไกสนับสนุนการเบิกจ่ายให้มีความคล่องตัวสอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของบุคลากรในแต่ละช่วงเวลา ข้อมูลเหล่านี้แม้จะเป็นข้อมูลเชิงบริหาร แต่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ดำเนินงานด้านทุนวิจัยของคณะ และเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบบริหารทุนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ประกาศหลักเกณฑ์การบริหารเงินอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2561 ได้กำหนดเงื่อนไขเชิงระเบียบที่มีความซับซ้อนหลายประการ ได้แก่ กรอบระยะเวลาดำเนินโครงการที่ผูกโยงกับปีงบประมาณ การเบิกจ่ายเป็น 3 งวด โดยแต่ละงวดกำหนดให้ต้องส่งรายงานความก้าวหน้าหรือบทความวิจัยก่อนการเบิก และข้อกำหนดด้านผลผลิตที่ต้องแล้วเสร็จก่อนการปิดโครงการ (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2561)

การบริหารทุนวิจัยในระดับคณะมักเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความแตกต่างของลักษณะโครงการวิจัยในแต่ละประเภททุน ความพร้อมของผู้รับทุนในการดำเนินงานตามกรอบเวลา ข้อจำกัดด้านระเบียบการเงินและพัสดุ ความซับซ้อนของกระบวนการเบิกจ่าย ตลอดจนภาระงานประจำของคณาจารย์และบุคลากร ซึ่งอาจมีผลต่อความต่อเนื่องและความครบถ้วนของการใช้จ่ายงบประมาณวิจัย (กมลทิพย์ คงสวัสดิ์พร, 2561) โดยผลการศึกษาของ ชนิศา สุริยะลังกา และศิริวัลย์ อัสวเมสิน (2567) พบว่า ความซับซ้อนในการจัดทำงบประมาณและการจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายในโครงการวิจัยเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ เพราะส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการเบิกจ่าย

งบประมาณให้ครบถ้วนตามแผนที่กำหนดไว้ ในทำนองเดียวกัน จิตติพร นวลละออง และคณะ (2567) ที่ศึกษาสถานภาพงบประมาณการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหิดลในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ก็พบว่าปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรสามารถส่งผลกระทบต่อสถานะการเบิกจ่ายและความสำเร็จของโครงการวิจัยได้อย่างมีนัยสำคัญ ด้วยเหตุนี้การศึกษาข้อมูลย้อนหลังเกี่ยวกับการจัดสรรและการเบิกจ่ายทุนวิจัยจึงมีความสำคัญ เพราะจะช่วยให้คณะมองเห็นรูปแบบ แนวโน้ม และประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจากข้อมูลเชิงประจักษ์ มากกว่าการพิจารณาจากข้อสังเกตทั่วไปหรือประสบการณ์เฉพาะราย การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์แนวโน้มการจัดสรรทุนวิจัยและสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทุนวิจัยในช่วงหลายปีงบประมาณ เพื่อนำเสนอภาพรวมของจำนวนทุน วงเงินสนับสนุน และสถานะการเบิกจ่ายในแต่ละงวด รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเบิกจ่ายไม่ครบ การคืนทุน และทุนคงค้าง การวิเคราะห์ดังกล่าวจะช่วยให้เห็นพัฒนาการของการบริหารทุนวิจัยของคณะในมิติต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการปรับปรุงระบบบริหารจัดการทุนวิจัยของคณะในอนาคต การออกแบบแนวทางติดตามความก้าวหน้าของโครงการ ขการวางระบบสนับสนุนการเบิกจ่ายให้มีความคล่องตัวมากขึ้น การกำหนดมาตรการลดปัญหาทุนคงค้างหรือการคืนทุน ตลอดจนการวางแผนจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับลักษณะของทุนและศักยภาพของผู้รับทุนในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้น การศึกษานี้จึงไม่ได้มีความสำคัญเฉพาะในเชิงข้อมูลย้อนหลังเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์ในเชิงการบริหารจัดการและการพัฒนานโยบายด้านการวิจัยของคณะอย่างเป็นรูปธรรม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเด็นเรื่องแนวโน้มการจัดสรรทุนวิจัยและสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนภาพรวมของการดำเนินงานด้านทุนวิจัยของคณะอย่างเป็นระบบ และเพื่อใช้เป็นสารสนเทศประกอบการพัฒนาการบริหารทุนวิจัยให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนางานวิจัยของคณะได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการจัดสรรทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงปีงบประมาณ 2561–2567
2. เพื่อศึกษาสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รวมถึงทุนที่เบิกจ่ายครบถ้วน ทุนคงเหลือ การคืนทุน และทุนที่ติดค้างการเบิก
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

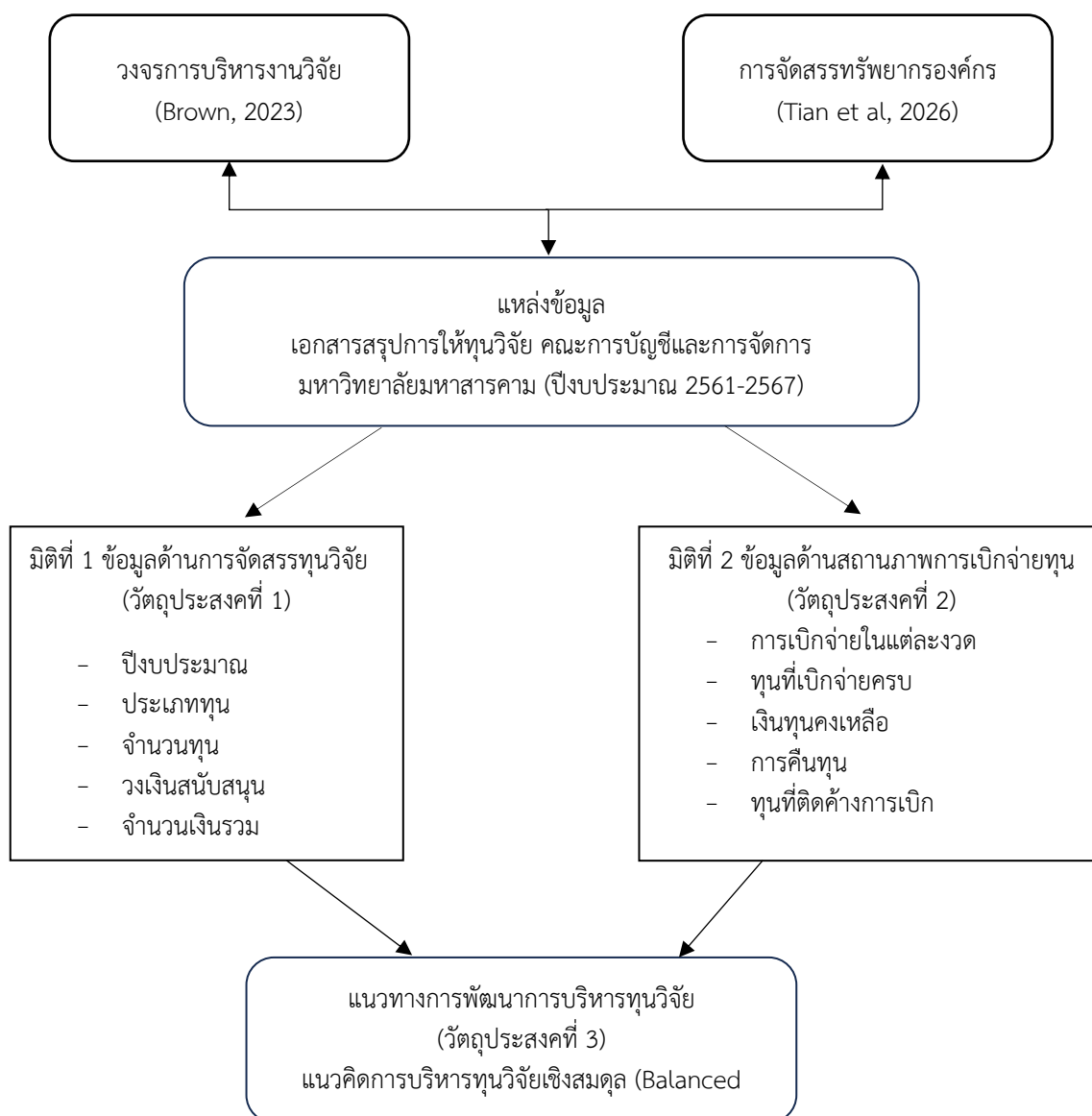
การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พัฒนารอบแนวคิดโดยบูรณาการแนวคิดทางวิชาการ 2 ประการเป็นฐานทางทฤษฎี ได้แก่

ประการที่ 1 แนวคิดวงจรการบริหารงานวิจัย ซึ่งอธิบายว่าการบริหารทุนวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วยกระบวนการที่เชื่อมโยงกัน ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การจัดสรรทุน การเบิกจ่าย การติดตาม และการประเมินผล โดยประสิทธิภาพของวงจรดังกล่าวสะท้อนผ่านสถานภาพการเบิกจ่ายและผลผลิตของโครงการวิจัย (Brown, 2023)

ประการที่ 2 แนวคิดการจัดสรรทรัพยากรในองค์กร ซึ่งอธิบายว่าประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างปริมาณทรัพยากรที่จัดสรร กระบวนการบริหารจัดการ และศักยภาพของผู้รับทรัพยากร โดยความไม่สมดุลใน 3 องค์ประกอบดังกล่าวอาจนำไปสู่ปัญหาทรัพยากรคงเหลือหรือการใช้ทรัพยากรไม่เต็มประสิทธิภาพ (Tian et al., 2026)

ทั้งสองแนวคิดนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารสรุปการให้ทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2561–2567 ใน 2 มิติหลัก ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลทุติยภูมิเพื่อศึกษาการจัดสรรทุนวิจัยและสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัยของคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงปีงบประมาณ 2561–2567 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารสรุปการให้ทุนวิจัยของคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ครอบคลุมช่วงปีงบประมาณ 2561–2567 โดยประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับปีงบประมาณ ประเภททุน จำนวนทุน วงเงินสนับสนุน จำนวนเงินรวม การเบิกจ่ายในแต่ละงวด จำนวนทุนที่เบิกจ่ายครบร้อยละ 100 เงินทุนคงเหลือ การคืนเงินทุนวิจัย และการติดค้างทุนวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดนิยามปฏิบัติการของคำสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 นิยามปฏิบัติการของคำสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

คำสำคัญ	นิยามปฏิบัติการ
ทุนที่เบิกจ่าย ครบร้อยละ 100	โครงการวิจัยที่ผู้รับทุนเบิกจ่ายเงินครบทุกงวดตามจำนวนที่ได้รับอนุมัติและปิดโครงการเรียบร้อยแล้ว
เงินทุนคงเหลือ	ยอดเงินส่วนที่ผู้รับทุนไม่ได้เบิกจ่ายจนครบตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติ ณ สิ้นปีงบประมาณ ไม่ว่าจะเกิดจากการดำเนินโครงการไม่แล้วเสร็จหรือการใช้จ่ายต่ำกว่าแผน
การคืนทุน	กรณีที่ผู้รับทุนนำเงินทุนทั้งหมดหรือบางส่วนส่งคืนแก่คณะ เนื่องจากไม่สามารถดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จ ตามเงื่อนไขที่กำหนด
การติดค้างการเบิกจ่าย	โครงการที่ยังไม่ได้ดำเนินการเบิกจ่ายในงวดที่ 2 หรืองวดที่ 3 ภายในกรอบระยะเวลาที่ประกาศหลักเกณฑ์ การบริหารเงินอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2561 กำหนดไว้
การเบิกจ่าย ทุนวิจัย	แบ่งการเบิกจ่ายเป็น 3 งวด งวดแรกร้อยละ 60 ได้รับเมื่อผ่านการพิจารณาข้อเสนอโครงการ งวดที่สองร้อยละ 30 เมื่อได้รับเล่มรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์และทำการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ และงวดที่สามร้อยละ 10 เมื่อได้หนังสือตอบรับการตีพิมพ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับรวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากเอกสารสรุปการให้ทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2561–2567 แบบบันทึกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ปีงบประมาณและประเภททุนเป็นเกณฑ์หลักในการจัดกลุ่มข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างแบบบันทึกข้อมูลและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ส่วนที่	ประเด็น การบันทึก	รายการข้อมูล	วัตถุประสงค์ ที่สอดคล้อง
1	การจัดสรรทุนวิจัย	ปีงบประมาณ, ประเภททุน, ผู้ได้รับทุน, สัญญาทุน, จำนวนทุน, วงเงินสนับสนุน ต่อโครงการ, วงเงินรวม	วัตถุประสงค์ที่ 1
2	สถานภาพ การเบิกจ่าย	จำนวนเงินเบิกจ่ายจริงแต่ละงวด, จำนวนทุนที่เบิกครบ ร้อยละ 100, เงินทุนคงเหลือ, จำนวนทุนและยอดเงินที่คืน, จำนวนทุนที่ติดค้างงวดที่ 2 และงวดที่ 3	วัตถุประสงค์ที่ 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสรุปการให้ทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ครอบคลุมปีงบประมาณ 2561–2567 จากนั้นบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูลที่กำหนดไว้ และจัดระเบียบตามปีงบประมาณและประเภททุน เพื่อให้เหมาะสมต่อการวิเคราะห์เพื่อรับประกันความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจทานความครบถ้วน ผู้วิจัยตรวจสอบว่าข้อมูลที่บันทึกครอบคลุมทุกโครงการในทุกปีงบประมาณ โดยเปรียบเทียบจำนวนโครงการในแบบบันทึกกับเอกสารสรุปการให้ทุนวิจัยต้นฉบับเป็นรายปี หากพบความไม่สอดคล้อง ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบและแก้ไขก่อนดำเนินการในขั้นตอนถัดไป

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความถูกต้องของตัวเลข ผู้วิจัยนำยอดรวมของวงเงินสนับสนุนและยอดเงินเบิกจ่ายจริงที่บันทึกไว้เทียบกับรายงานสรุปงบประมาณประจำปีของคณะ เพื่อยืนยันว่าตัวเลขในแบบบันทึกสอดคล้องกับเอกสารการเงินอย่างเป็นทางการ

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบโดยผู้เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้วให้เจ้าหน้าที่งานวิจัยของคณะ ซึ่งรับผิดชอบการจัดทำเอกสารสรุปทุนวิจัยตรวจสอบความถูกต้องเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และการสรุปเปรียบเทียบข้อมูล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ระดับ คือ การวิเคราะห์ภาพรวมตามปีงบประมาณ และการวิเคราะห์จำแนกตามประเภททุน

ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ ผู้วิจัยกำหนดนิยามปฏิบัติการของคำสำคัญที่ใช้เป็นตัวชี้วัดสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัย โดยอ้างอิงจากประกาศหลักเกณฑ์การบริหารเงินอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2561 (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2561) ดังนี้ ทุนที่เบิกจ่ายครบร้อยละ 100 หมายถึง โครงการวิจัยที่ผู้รับทุนเบิกจ่ายเงินครบทุกงวดตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติและปิดโครงการเรียบร้อยแล้ว เงินทุนคงเหลือ หมายถึง ยอดเงินส่วนที่ผู้รับทุนไม่ได้เบิกจ่ายจนครบตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติ ณ สิ้นปีงบประมาณ ไม่ว่าจะเกิดจากการดำเนินโครงการไม่แล้วเสร็จหรือการใช้จ่ายต่ำกว่าแผน การคืนทุน หมายถึง กรณีที่ผู้รับทุนนำเงินทุนทั้งหมดหรือบางส่วนส่งคืนแก่คณะเนื่องจากไม่สามารถดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จตามเงื่อนไขที่กำหนด และ การติดค้างการเบิกจ่าย หมายถึง โครงการที่ยังไม่ได้เบิกจ่ายในงวดที่ 2 หรืองวดที่ 3 ภายในกรอบระยะเวลาที่ประกาศกำหนดไว้ การวิเคราะห์ภาพรวมตามปีงบประมาณมุ่งอธิบายจำนวนทุน วงเงินสนับสนุนรวม และตัวชี้วัดสถานภาพการเบิกจ่ายข้างต้นในแต่ละปี เพื่อแสดงแนวโน้มการจัดสรรทุนวิจัยและสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัยของคณะ ส่วนการวิเคราะห์จำแนกตามประเภททุน มุ่งอธิบายลักษณะการจัดสรรทุนและสถานภาพการเบิกจ่ายของทุนแต่ละประเภทเท่าที่ปรากฏในแต่ละปีงบประมาณ เนื่องจากประเภททุนในแต่ละปีมีความแตกต่างกัน จึงไม่เปรียบเทียบประเภททุนทุกประเภทข้ามปีโดยตรง แต่จะวิเคราะห์ลักษณะของทุนภายในแต่ละปีเป็นสำคัญ และเปรียบเทียบข้ามปีเฉพาะประเภททุนที่มีลักษณะต่อเนื่องและสามารถเทียบเคียงกันได้ โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางและการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์แนวโน้มการจัดสรรทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงปีงบประมาณ 2561-2567

การจัดสรรทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงปีงบประมาณ 2561-2567 แสดงให้เห็นความผันผวนในด้านจำนวนทุนและวงเงินสนับสนุนรวม โดยสามารถแบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ช่วงหลัก ได้แก่ ช่วงขยายตัว (ปีงบประมาณ 2561-2563) ช่วงหดตัวอย่างเด่นชัด (ปีงบประมาณ 2564-2566) และช่วงฟื้นตัว (ปีงบประมาณ 2567) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ภาพรวมการจัดสรรทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2561-2567

ปีงบประมาณ	จำนวนทุนวิจัยทั้งหมด (ทุน)	จำนวนเงินรวม (บาท)	ทุนเฉลี่ยต่อโครงการ (บาท)	แนวโน้ม
2561	57	2,800,000	49,123	ปานกลาง
2562	80	3,490,000	43,625**	เพิ่มขึ้น
2563	84*	5,350,000*	63,690*	สูงสุด
2564	46	2,300,000	50,000	ลดลง
2565	19	1,190,000	62,632	ต่ำมาก
2566	17**	820,000**	48,235	ต่ำสุด
2567	39	1,075,000	27,564**	ฟื้นตัว

หมายเหตุ: * หมายถึงค่าสูงสุดในช่วงเวลาศึกษา ** หมายถึงค่าต่ำสุดในช่วงเวลาศึกษา ทั้งนี้ ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดของแต่ละตัวแปรระบุครบถ้วนทุกคอลัมน์

จากตารางที่ 3 พบว่า ปีงบประมาณ 2563 มีการจัดสรรทุนวิจัยสูงสุดทั้งในด้านจำนวนทุน จำนวน 84 ทุน และวงเงินรวม จำนวน 5,350,000 บาท สะท้อนให้เห็นนโยบายการสนับสนุนการวิจัยที่เข้มข้นในช่วงดังกล่าว ในทางตรงกันข้าม ปีงบประมาณ 2566 มีจำนวนทุนต่ำสุด จำนวน 17 ทุน และวงเงินรวมต่ำสุด จำนวน 820,000 บาท นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาทุนเฉลี่ยต่อโครงการ พบว่า ปีงบประมาณ 2567 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ 27,564 บาท แม้ว่าจำนวนทุนจะปรับตัวเพิ่มขึ้นเป็น 39 ทุน ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดสรรไปสู่การกระจายทุนในจำนวนมากขึ้นแต่ลดวงเงินสนับสนุนเฉลี่ยต่อโครงการลง ทั้งนี้ ความผันผวนที่เกิดขึ้นตลอดช่วงเวลาการศึกษาไม่ได้สะท้อนเพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณของจำนวนทุน หากแต่ยังชี้ให้เห็นการปรับทิศทางเชิงนโยบายในการสนับสนุนงานวิจัยของคณะในแต่ละช่วงเวลาด้วย

2. สถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รวมถึงทุนที่เบิกจ่ายครบถ้วน ทุนคงเหลือ การคืนทุน และทุนที่ติดค้างการเบิก

ก่อนนำเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยกำหนดนิยามปฏิบัติการและเกณฑ์การจัดระดับสถานภาพดังนี้ ทุนที่เบิกจ่ายครบร้อยละ 100 หมายถึง โครงการวิจัยที่ผู้รับทุนดำเนินการเบิกจ่ายเงินครบทุกงวดตามจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติเต็มจำนวน และปิดโครงการเรียบร้อยแล้ว ไม่รวมโครงการที่มีเงินทุนคงเหลือหรือคืนทุน ร้อยละการเบิกจ่ายจริง คำนวณจากสูตร $(\text{ยอดเงินที่เบิกจ่ายออกจากคณะจริงทั้งหมด} \div \text{วงเงินรวมที่ได้รับจัดสรร}) \times 100$ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดคนละมิติกับเงินทุนคงเหลือและการคืนทุนในระดับโครงการ เนื่องจากตัวเลขทั้งสองรายการหลังเกิดขึ้นในขั้นตอนการปิดโครงการ จึงไม่กระทบต่อร้อยละการเบิกจ่ายจริงในภาพรวมโดยตรง การจัดระดับสถานภาพในตารางที่ 2 ใช้จำนวนทุนติดค้างงวดที่ 3 เป็นเกณฑ์หลัก กำหนด 4 ระดับ ได้แก่ สมบูรณ์ที่สุด (0 ทุน) ดี (1–3 ทุน) ดีพอควร (4–9 ทุน) และมีปัญหาติดค้างสูง (มากกว่า 9 ทุน) โดยระดับสถานภาพดังกล่าวสะท้อนเฉพาะมิติการติดค้างการเบิกจ่ายเท่านั้น ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ภาพรวมสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ปีงบประมาณ 2561–2567

ปีงบประมาณ	ทุนที่ดำเนินการแล้วเสร็จตามเงื่อนไข (ทุน)	เงินทุนคงเหลือ (บาท)	คืนทุน (ทุน)	คืนทุน (บาท)	ติดค้างงวด 2-3 (ทุน)	ติดค้างงวด 3 (ทุน)	ระดับสถานภาพ (มิติการติดค้าง)
2561	26	371,000	2	120,000	5	3	ดี
2562	42	423,000	3	105,000	6	13	มีปัญหาติดค้างสูง
2563	33	653,000	2	0	1	9	ดีพอควร
2564	27	205,000	1	60,000	0	0	สมบูรณ์ที่สุด*
2565	8	271,000	1	24,000	2	3	ดี
2566	9	113,000	3	45,000	0	2	ดี
2567	31	408,500	2	111,000	2	3	ดี

หมายเหตุ: เกณฑ์การจัดระดับสถานภาพพิจารณาจากจำนวนทุนติดค้างงวดที่ 3 ได้แก่ สมบูรณ์ที่สุด = 0 ทุน, ดี = 1–3 ทุน, ดีพอควร = 4–9 ทุน, มีปัญหาติดค้างสูง = มากกว่า 9 ทุน * ปีงบประมาณ 2564 จัดระดับสมบูรณ์ที่สุดเฉพาะในมิติการติดค้างการเบิกจ่าย ยังคงพบเงินทุนคงเหลือ 205,000 บาท กล่าวคือ ผู้รับทุนสามารถปิดโครงการได้ตามเงื่อนไข แต่ไม่สามารถเบิกจ่ายเงินได้ครบตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติ และมีการคืนทุน 1 โครงการ จำนวน 60,000 บาท ซึ่งเป็นคนละมิติกับการติดค้างการเบิกจ่าย ร้อยละการเบิกจ่ายจริงร้อยละ 100.0 คำนวณจากยอดเงินที่เบิกจ่ายออกจากคณะจริง 2,299,000 บาท จากวงเงินรวม 2,300,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 99.96 และปัดขึ้นเป็นร้อยละ 100.0

ผลการศึกษาศาณภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงปีงบประมาณ 2561–2567 พบว่าภาพรวมการเบิกจ่ายมีประสิทธิภาพในระดับค่อนข้างสูง โดยมีอัตราการเบิกจ่ายจริงมากกว่าร้อยละ 80 ในทุกปีงบประมาณ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาเชิงโครงสร้างในทุกรอบปีงบประมาณ ประกอบด้วย ปัญหาเงินทุนคงเหลือ การคืนทุนวิจัย และการติดค้างการเบิกจ่าย พบว่าปีงบประมาณ 2564 มีระดับสถานภาพสมบูรณ์ที่สุดในมิติการติดค้างการเบิกจ่าย กล่าวคือ ไม่ปรากฏทุนติดค้างในงวดที่ 2 และงวดที่ 3 และมีอัตราการเบิกจ่ายจริงร้อยละ 100.0 แต่ยังคงพบเงินทุนคงเหลือ 205,000 บาท กล่าวคือ ผู้รับทุนสามารถปิดโครงการได้ตามเงื่อนไข แต่ไม่สามารถเบิกจ่ายเงินได้ครบตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติ และมีการคืนทุน 1 โครงการ จำนวน 60,000 บาท ซึ่งเป็นตัวชี้วัดในระดับโครงการที่สะท้อนคุณสมบัตินิติการติดค้างการเบิกจ่าย กล่าวคือ เงินทุนคงเหลือสะท้อนกรณีที่ผู้รับทุนใช้จ่ายไม่ครบวงเงิน และการคืนทุนสะท้อนกรณีที่ผู้รับทุนไม่สามารถดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จตามเงื่อนไข ทั้งสองกรณีเกิดขึ้นในขั้นตอนการปิดโครงการ จึงไม่ถูกนับเป็นการติดค้างการเบิกจ่ายตามนิยามที่กำหนดไว้ ในทางตรงกันข้าม ปีงบประมาณ 2562 มีปัญหาการติดค้างการเบิกจ่ายที่สูงที่สุด โดยพบทุนที่ติดค้างงวดที่ 3 จำนวน 13 ทุน สำหรับเงินทุนคงเหลือ พบว่าปีงบประมาณ 2563 มีเงินทุนคงเหลือสูงสุด จำนวน 653,000 บาท ซึ่งสัมพันธ์กับปีที่มีวงเงินสนับสนุนรวมสูงสุด ทั้งนี้ การคืนทุนวิจัยเกิดขึ้นในทุกปีงบประมาณอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นข้อจำกัดในด้านการดำเนินโครงการของผู้รับทุนและกระบวนการบริหารจัดการที่ยังต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

สำหรับการเบิกจ่ายทุนวิจัยในภาพรวมรายปีงบประมาณ โดยร้อยละเบิกจ่ายจริง คำนวณจากสูตร (เงินเบิกจ่ายจริง ÷ จำนวนเงินรวม) × 100 ปีตศนิยม 1 ตำแหน่ง ทั้งนี้ ตัวชี้วัดดังกล่าวสะท้อนสัดส่วนงบประมาณที่เบิกจ่ายออกจากคณะในภาพรวม ซึ่งเป็นมิติที่แตกต่างจากเงินทุนคงเหลือและการคืนทุนในตารางที่เป็นข้อมูลในระดับโครงการรายโครงการ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ร้อยละการเบิกจ่ายทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามปีงบประมาณ 2561–2567

ปีงบประมาณ	จำนวนทุนทั้งหมด (ทุน)	ทุนที่ดำเนินการแล้วเสร็จตามเงื่อนไข (ทุน)	ร้อยละทุนที่เบิกครบ	จำนวนเงินรวม(บาท)	เงินเบิกจ่ายจริง (บาท)	ร้อยละเบิกจ่ายจริง
2561	57	26	45.6	2,800,000	2,390,000	85.4
2562	80	42	52.5	3,490,000	3,119,000	89.4
2563	84	33	39.3	5,350,000	4,807,000	89.9
2564	46	27	58.7	2,300,000	2,299,000	100.0*
2565	19	8	42.1	1,190,000	990,000	83.2
2566	17	9	52.9	820,000	707,000	86.2
2567	39	31	79.5	1,075,000	940,500	87.5

จากตารางที่ 5 พบว่า ปีงบประมาณ 2564 มีอัตราการเบิกจ่ายจริงสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100.0 ขณะที่ปีงบประมาณ 2565 มีอัตราการเบิกจ่ายจริงต่ำที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.2 สำหรับสัดส่วนทุนที่เบิกครบร้อยละ 100 ไม่ได้สะท้อนประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณรวมในทิศทางเดียวกันเสมอไป กล่าวคือ ปีงบประมาณ 2563 ซึ่งมีสัดส่วนทุนที่เบิกครบต่ำสุดเพียงร้อยละ 39.3 กลับมีอัตราการเบิกจ่ายจริงสูงถึงร้อยละ 89.9 เนื่องจากโครงการที่เบิกจ่ายส่วนใหญ่มีวงเงินสนับสนุนต่อทุนสูง ทำให้ยอดเบิกจ่ายโดยรวมอยู่ในระดับสูงถึงแม้จะมีโครงการที่เบิกไม่ครบอีกจำนวนหนึ่ง นอกจากนี้ ปีงบประมาณ 2567 มีสัดส่วนทุนที่เบิกครบร้อยละ 100 สูงที่สุดตลอดช่วงเวลาศึกษา คิดเป็นร้อยละ 79.5 สะท้อนให้เห็นพัฒนาการที่ดีขึ้นของระบบบริหารทุนวิจัยในระยะหลัง

ตารางที่ 6 สรุปภาพรวมการจัดสรรทุนวิจัยจำแนกตามประเภททุนของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2561–2567

ประเภททุนวิจัย	จำนวนทุนรวม (ทุน)	จำนวนเงินรวม (บาท)	ร้อยละของ จำนวนทุน	ร้อยละของ จำนวนเงิน
ทุนวิจัยเพื่อส่งเสริมการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ/ พัฒนาบุคลากรสายวิชาการ	115	10,370,000	33.63	60.91
ทุนวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา	104	1,395,000	30.41	8.19
ทุนวิจัยเพื่อพัฒนาองค์กรและพัฒนาบุคลากร	62	1,860,000	18.13	10.93
ทุนวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ของอาจารย์	54	2,700,000	15.79	15.86
ทุนส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบัน	5	300,000	1.46	1.76
ทุนวิจัยเฉพาะด้าน	2	400,000	0.58	2.35
รวมทั้งหมด	342	17,025,000	100.00	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า ในช่วงปีงบประมาณ 2561–2567 มีการจัดสรรทุนวิจัยรวมทั้งสิ้น 342 ทุน คิดเป็นวงเงินรวม 17,025,000 บาท เมื่อพิจารณาจำแนกตามประเภทของทุน พบว่า ทุนวิจัยเพื่อส่งเสริมการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการและพัฒนาบุคลากรสายวิชาการ ได้รับการจัดสรรสูงสุดทั้งในด้านจำนวนและวงเงิน โดยมีจำนวน 115 ทุน (ร้อยละ 33.63) และวงเงินรวม 10,370,000 บาท (ร้อยละ 60.91) ทุนวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีจำนวนโครงการสูงเป็นอันดับสอง จำนวน 104 ทุน (ร้อยละ 30.41) แต่ได้รับวงเงินสนับสนุนเพียงร้อยละ 8.19 ของวงเงินรวมทั้งหมด สะท้อนให้เห็นว่าวงเงินต่อโครงการของทุนประเภทนี้อยู่ในระดับต่ำ ในภาพรวม ลักษณะการจัดสรรทุนของคณะมีลักษณะกระจุกตัวในทุนเพื่อพัฒนาบุคลากรสายวิชาการ สอดคล้องกับข้อกำหนดด้านมาตรฐานตำแหน่งวิชาการและเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดสรรทุนจำแนกตามประเภท พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างประเภททุน กล่าวคือ ทุนวิจัยเพื่อส่งเสริมการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการและพัฒนาบุคลากรสายวิชาการซึ่งได้รับการจัดสรรวงเงินสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 60.91 ของวงเงินรวม มีประสิทธิภาพการเบิกจ่ายในระดับค่อนข้างสูง เนื่องจากผู้รับทุนมีแรงจูงใจชัดเจนในการดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จเพื่อใช้ผลงานประกอบการยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการ ในทางตรงกันข้าม ทุนวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา แม้มีจำนวนโครงการสูงถึงร้อยละ 30.41 แต่มีวงเงินสนับสนุนต่อโครงการต่ำ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการผลิตผลงานที่มีคุณภาพเพียงพอสำหรับการตีพิมพ์อยู่ในระดับจำกัด สำหรับทุนวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ของอาจารย์ ซึ่งมีวงเงินเฉลี่ยต่อโครงการสูง พบว่ามีแนวโน้มการเบิกจ่ายครบถ้วนสูงกว่าประเภทอื่น สะท้อนให้เห็นว่าวงเงินที่เพียงพอมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จ

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จากผลการวิเคราะห์แนวโน้มการจัดสรรทุนและสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัย สามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทุนวิจัยได้ 5 ประการสำคัญ ดังนี้

- 1) ปรับรูปแบบการจัดสรรทุนให้มีความสมดุลระหว่างจำนวนทุนและวงเงินสนับสนุนต่อโครงการ โดยคำนึงถึงศักยภาพของผู้รับทุนและลักษณะของโครงการวิจัยเป็นสำคัญ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณโดยรวม
- 2) พัฒนาระบบการเบิกจ่ายทุนวิจัยให้มีความคล่องตัว ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และปรับปรุงระบบเอกสารประกอบการเบิกจ่ายให้มีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อลดปัญหาการติดค้างการเบิกและเงินทุนคงเหลือ
- 3) เสริมสร้างระบบติดตามและประเมินผลโครงการวิจัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อป้องกันปัญหาเงินทุนคงเหลือ การคืนทุน และการติดค้างการเบิก รวมทั้งช่วยให้ผู้รับทุนสามารถดำเนินโครงการได้ตามแผนที่กำหนด
- 4) ส่งเสริมการกระจายโอกาสในการเข้าถึงทุนวิจัยให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทั้งบุคลากรสายวิชาการและนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพการวิจัยขององค์กรอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

5) พัฒนาศักยภาพของผู้รับทุนในด้านการบริหารโครงการ การวางแผนงบประมาณ และการดำเนินงานวิจัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ทุนวิจัยและลดการสูญเสียงบประมาณจากการคืนทุนหรือทุนคงเหลือในระยะยาว

โดยสรุป แนวทางการพัฒนาการบริหารทุนวิจัยที่เหมาะสมสำหรับคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรมุ่งสู่แนวคิด "การบริหารทุนวิจัยเชิงสมดุล" ซึ่งให้ความสำคัญแก่ความสอดคล้องระหว่างการจัดสรรทุน กระบวนการบริหารและเบิกจ่าย และศักยภาพของผู้รับทุน

ทั้งนี้ เพื่อให้แนวทางการพัฒนาทั้ง 5 ประการข้างต้นสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องพิจารณาลักษณะเฉพาะของทุนแต่ละประเภทที่มีในคณะ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าทุนแต่ละประเภทมีวัตถุประสงค์ วงเงิน สนับสนุน และรูปแบบการเบิกจ่ายที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ การกำหนดแนวทางการบริหารแบบเดียวกันสำหรับทุกประเภทจึงอาจไม่เหมาะสม โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกประเภททุนตามวัตถุประสงค์การจัดสรรออกเป็น 6 ประเภทหลัก ซึ่งแต่ละประเภทมีนัยสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการบริหารที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) ทุนวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา รวมทุนอุดหนุนการวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอก

2) ทุนวิจัยเพื่อพัฒนาองค์กรและพัฒนาบุคลากร รวมทุนอุดหนุนและส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์กรและพัฒนาบุคลากร รวมถึงทุนที่ใช้ซื้อใกล้เคียงกันในแต่ละปีงบประมาณ

3) ทุนวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ของอาจารย์ รวมทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ของอาจารย์ ตามที่ปรากฏในข้อมูลแต่ละปี

4) ทุนส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบัน รวมทุนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนความร่วมมือทางวิชาการหรือการทำวิจัยร่วมระหว่างสถาบัน

5) ทุนวิจัยเฉพาะด้าน รวมทุนที่มีลักษณะเป็นทุนเฉพาะประเด็นหรือเฉพาะยุทธศาสตร์ เช่น ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาความเป็นเลิศด้านอาหาร การเกษตรและปศุสัตว์

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

แนวโน้มการจัดสรรทุนวิจัย ปีงบประมาณ 2561–2567 พบว่า การจัดสรรทุนวิจัยของคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงปีงบประมาณ 2561–2567 มีความผันผวนอย่างมีนัยสำคัญทั้งในด้านจำนวนทุนและวงเงินสนับสนุนรวม โดยปีงบประมาณ 2563 มีการจัดสรรสูงสุดทั้งในด้านจำนวนทุน (84 ทุน) และวงเงินรวม (5,350,000 บาท) ก่อนที่จะปรับตัวลดลงอย่างชัดเจนในปีงบประมาณ 2565–2566 และฟื้นตัวบางส่วนในปีงบประมาณ 2567 นอกจากนี้ ยังพบว่าทุนเฉลี่ยต่อโครงการในปีงบประมาณ 2567 มีค่าต่ำที่สุดตลอดช่วงเวลาศึกษา (27,564 บาท) แม้ว่าจำนวนทุนจะปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นเป็น 39 ทุน ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าคณะได้ปรับทิศทางการจัดสรรทุนไปสู่การกระจายโอกาสในวงกว้างมากขึ้น แต่ลดระดับการสนับสนุนต่อโครงการลง

ความผันผวนที่เกิดขึ้นดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากการที่การจัดสรรทุนวิจัยในระดับคณะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทิศทางนโยบายการวิจัยและข้อจำกัดด้านงบประมาณของสถาบันในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามบริบทเชิงนโยบายและเป้าหมายเชิงสถาบันเป็นสำคัญ ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ วัฒนา บัวภูมิ และ สิทธิพร ตัญจิรวิรุฬห์ (2568) ที่พบว่า การจัดสรรทุนวิจัยในสถาบันอุดมศึกษามีแนวโน้มผันผวนตามนโยบายและงบประมาณที่ได้รับในแต่ละรอบปี เช่นเดียวกับ อลิสา สาเรศ (2569) ที่พบว่า แนวโน้มการรับทุนมีลักษณะไม่สม่ำเสมอและแปรผันตามนโยบายของแหล่งทุนและความพร้อมของสถาบัน รวมทั้งสอดคล้องกับ ธนารีย์ บัวเผื่อน และคณะ (2558) ยืนยันว่า ปริมาณเงินทุนสนับสนุนการวิจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ ซึ่งให้เห็นว่า แนวโน้มการจัดสรรทุนมีผลโดยตรงต่อศักยภาพการผลิตผลงานวิชาการของหน่วยงาน

ในระดับนโยบาย คณะอนุกรรมการด้านนโยบายและยุทธศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม สถาบันนโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (2560) ระบุว่า ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับ

ระบบการจัดสรรทุนวิจัยให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ซึ่งอาจเป็นแรงกดดันสำคัญที่นำไปสู่การปรับโครงสร้างทุนวิจัยภายในคณะในบางช่วงเวลา ทั้งนี้สอดคล้องกับ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2565) ที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนากำลังคนวิจัยอย่างเป็นระบบตามแผนด้านอุดมศึกษา พ.ศ. 2564–2570 ซึ่งส่งผลต่อการปรับรูปแบบและสัดส่วนการจัดสรรทุนของคณะด้วย นอกจากนี้ ในระดับสากล Brown (2023) ชี้ให้เห็นว่าระบบการจัดสรรทุนวิจัยในสถาบันอุดมศึกษามีรูปแบบและกลไกที่หลากหลาย โดยปรับเปลี่ยนไปตามกรอบนโยบายของรัฐบาลและเป้าหมายเชิงสถาบัน ในขณะที่ Tian et al. (2026) พบว่า การจัดสรรทุนวิจัยแบบอิงผลการดำเนินงานส่งผลให้เกิดความผันผวนทั้งเชิงจำนวนและมูลค่าทุน โดยเฉพาะในสถาบันที่มีศักยภาพการวิจัยในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของคณะในช่วงปีงบประมาณ 2565–2567 เป็นอย่างยิ่ง

ความผันผวนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดสรรทุนวิจัยในระดับคณะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทิศทางการนโยบายและข้อจำกัดด้านงบประมาณของสถาบัน ในกรณีของปีงบประมาณ 2563 ที่มีการจัดสรรสูงสุดทั้งจำนวนทุน 84 ทุน และวงเงิน 5,350,000 บาท นั้น อาจอธิบายได้จากสองปัจจัย คือ ในระดับนโยบายภายในคณะได้ขยายประเภทและจำนวนทุนเพื่อรองรับเป้าหมายการพัฒนาบุคลากรสายวิชาการให้เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ในขณะที่ในระดับนโยบายภายนอก ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560–2579 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาเพิ่มผลผลิตงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการจัดสรรงบประมาณเพื่อรองรับเป้าหมายดังกล่าวในช่วงปีงบประมาณ 2561–2563 คณะอนุกรรมการด้านนโยบายและยุทธศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม สถานนโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (2560) ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ วัฒนา บัวภูมิ และสิทธิพร ตันทวีรุฬห์ (2568) ที่พบว่า การจัดสรรทุนวิจัยในสถาบันอุดมศึกษามีแนวโน้มผันผวนตามนโยบายและงบประมาณที่ได้รับในแต่ละรอบปี

สถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัย ปีงบประมาณ 2561–2567 พบว่า ภาพรวมสถานภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัยของคณะ การบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงปีงบประมาณ 2561–2567 มีประสิทธิภาพในระดับค่อนข้างสูง โดยมีอัตราการเบิกจ่ายจริงมากกว่าร้อยละ 80 ในทุกปีงบประมาณ และปีงบประมาณ 2564 มีอัตราการเบิกจ่ายสมบูรณ์ที่สุดคือร้อยละ 100 โดยไม่ปรากฏทุนที่ติดค้างการเบิกแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ยังคงพบปัญหาเชิงโครงสร้างในทุกรอบปีงบประมาณ ได้แก่ เงินทุนคงเหลือ การคืนทุนวิจัย และการติดค้างการเบิก โดยเฉพาะในปีงบประมาณ 2562 ซึ่งพบทุนติดค้างงวดที่ 3 สูงถึง 13 ทุน ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้ภาพรวมการเบิกจ่ายจะอยู่ในระดับดี แต่ยังคงมีข้อจำกัดในเชิงกระบวนการบริหารจัดการทุนที่ต้องได้รับการแก้ไข

ข้อจำกัดดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ ความซับซ้อนของขั้นตอนการเบิกจ่ายและเอกสารประกอบการรายงานประจำของผู้รับทุนที่อาจกระทบต่อความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ รวมถึงข้อจำกัดด้านระเบียบการเงินและพัสดุที่ส่งผลต่อความครบถ้วนของการใช้จ่ายงบประมาณวิจัย ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับ จิตติพร นวลละออง และคณะ (2567) ที่พบว่า การเบิกจ่ายงบประมาณวิจัยมีความผันผวนและไม่เป็นไปตามแผนในหลายโครงการ เนื่องจากทั้งปัจจัยภายใน เช่น ความพร้อมของผู้รับทุน และปัจจัยภายนอก เช่น ข้อจำกัดจากสถานการณ์ฉุกเฉิน ล้วนส่งผลต่อสถานภาพการเบิกจ่ายโดยรวม และผลการวิจัยของ ชินนาถ สุริยะลังกา และ ศิราวัลย์ อัสวเมธิน (2567) ชี้ให้เห็นว่าการจัดท่างบประมาณและการจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายในโครงการวิจัยที่ขาดความชัดเจนตั้งแต่ต้นเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาการเบิกจ่ายไม่ครบถ้วน และเสนอให้มีแนวทางการจัดท่างบประมาณที่เป็นมาตรฐานเพื่อลดความผิดพลาดในกระบวนการเบิกจ่าย ในทำนองเดียวกัน สิริภัสร์ ศิระนุภาพ (2568) พบว่า มีโครงการวิจัยจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถปิดโครงการได้ตามกำหนดหรือมีเงินทุนคงเหลือ ซึ่งสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของการบริหารทุนวิจัยภายในคณะวิชาที่พบได้ในหลายสถาบัน ในทางตรงกันข้าม โทณ เวชชะ(2563) พบว่า ระบบสนับสนุนภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลให้การดำเนินโครงการวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่น ลดปัญหาทุนค้างเบิกและการคืนทุนที่ไม่จำเป็นลงได้ ในระดับนานาชาติ ผลการวิจัยที่มีนัยสำคัญต่อการทำความเข้าใจระบบบริหารทุนวิจัยประการหนึ่งคือ ปีงบประมาณ 2564 ซึ่งมีจำนวนทุนเพียง 46 ทุน หรือลดลงร้อยละ 45.2 จากปีสูงสุด กลับมีอัตราการเบิกจ่ายสมบูรณ์ร้อยละ 100 และไม่ปรากฏทุนที่ติดค้างการเบิกแต่อย่างใด ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าความสมดุลระหว่างปริมาณทุนกับศักยภาพการบริหารของผู้รับทุนและหน่วยงานมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายมากกว่าปริมาณทุนเพียงอย่างเดียว อยู่ในแนวทางเดียวกับ Tian et al. (2026)

ที่ระบุว่า ความสมดุลระหว่างปริมาณทรัพยากรและศักยภาพผู้รับเป็นปัจจัยกำหนดประสิทธิภาพที่สำคัญกว่าปริมาณทรัพยากร และสอดคล้องกับ ShaoXin & Ming (2026) ที่พบว่า สถาบันที่มีระบบกำกับดูแลที่ยืดหยุ่นและรองรับได้มักมีอัตราการเบิกจ่ายที่สูงและสม่ำเสมอ

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทุนวิจัย พบว่า ผลการวิจัยด้านการจัดสรรทุนจำแนกตามประเภท พบว่า คณะกรณีสืบและจัดการให้น้ำหนักแก่ทุนวิจัยเพื่อส่งเสริมการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการและพัฒนาบุคลากรสายวิชาการมากที่สุด ทั้งในด้านจำนวนทุน (ร้อยละ 33.63) และวงเงินรวม (ร้อยละ 60.91 ของวงเงินทั้งหมด) ขณะที่ทุนวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีจำนวนโครงการสูงเป็นอันดับสอง (ร้อยละ 30.41) แต่ได้รับวงเงินรวมเพียงร้อยละ 8.19 ของวงเงินรวมทั้งหมด ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าระบบบริหารทุนของคณะยังคงมีลักษณะกระจุกตัวอยู่ในทุนเพื่อพัฒนาบุคลากรสายวิชาการ และยังมีโอกาสในการปรับสมดุลเพื่อยกระดับคุณภาพการวิจัยจากทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากข้อกำหนดด้านมาตรฐานตำแหน่งวิชาการและเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนดให้บุคลากรสายวิชาการต้องมีผลงานทางวิชาการในระดับที่กำหนด ส่งผลให้คณะต้องจัดสรรทุนให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงสถาบันเป็นลำดับแรก ในขณะที่การพัฒนาระบบสนับสนุนทุนสำหรับนิสิตบัณฑิตศึกษายังดำเนินการได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ กาญจนา พรหมโคตร และคณะ (2564) พบว่า ปัจจัยสนับสนุนภายในคณะ อันได้แก่ ระบบส่งเสริมการวิจัย การสนับสนุนทางการเงิน และการมีที่ปรึกษาด้านการวิจัย ล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จในการขอทุนวิจัย ซึ่งเห็นว่าการพัฒนาระบบบริหารทุนภายในคณะมีความสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพการวิจัยในระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้น โทณ เวชชะ (2563) ซึ่งเห็นว่า ระบบส่งเสริมและสนับสนุนนักวิจัยที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยกลไกเชิงรุกในการให้คำปรึกษา ติดตาม และอำนวยความสะดวกในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัย ไม่ใช่เพียงการจัดสรรทุนเพียงอย่างเดียว

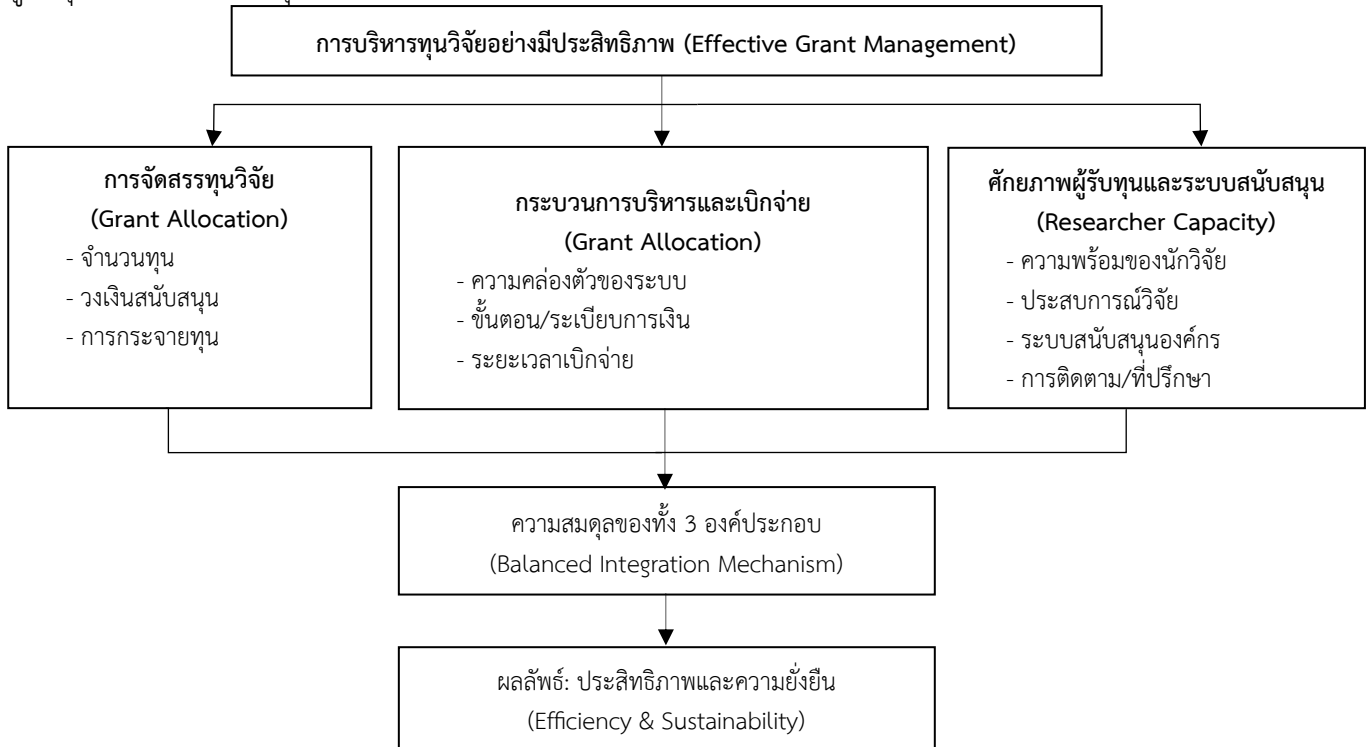
ในด้านการพัฒนาระบบและนโยบายบริหารทุนวิจัย วรรณดี สุทธิธารกร และ บุญเยี่ยม เหลาสะอาด (2568) พบว่า การกำหนดกรอบวิจัยที่ชัดเจนและการสนับสนุนทุนที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ส่งผลให้การดำเนินงานวิจัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งชี้แนะว่าการกำหนดทิศทางทุนวิจัยของคณะให้ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทขององค์กรจะช่วยยกระดับทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหารทุนได้ นอกจากนี้ วรางคณา ปัญญากรวงศ์ และคณะ (2564) เสนอว่าการประเมินระดับความพร้อมของผู้ขอทุนวิจัยก่อนการอนุมัติเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดทุนคงค้างหรือการดำเนินโครงการไม่เป็นไปตามแผน ในขณะที่ พรทิพย์ ผึ้งแก้ว และ อำพรธณ ผึ้งแก้ว (2565) พบว่า การศึกษาองค์ความรู้จากข้อเสนอโครงการวิจัยที่ผ่านการพิจารณาจากแหล่งทุนภายนอกช่วยเปิดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพข้อเสนอโครงการวิจัยของบุคลากรภายในได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ในเชิงเปรียบเทียบเชิงนโยบาย Pan & Yin (2024) วิเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาที่ได้รับทุนจากรัฐบาลจีนในช่วง 10 ปี พบว่า การจัดสรรทุนที่กระจุกตัวในประเด็นหรือกลุ่มเป้าหมายเดียวส่งผลให้เกิดช่องว่างในองค์ความรู้และเสนอแนะให้กระจายการจัดสรรทุนให้ครอบคลุมหัวข้อวิจัยและกลุ่มนักวิจัยที่หลากหลาย ซึ่งอยู่ในแนวทางเดียวกับที่คณะกรณีสืบและจัดการควรพิจารณาในการปรับสมดุลการจัดสรรทุนระหว่างบุคลากรสายวิชาการและนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งนี้ Brown (2023) ซึ่งเห็นว่า ระบบการจัดสรรทุนวิจัยที่มีประสิทธิภาพต้องมีการกำกับดูแลที่ชัดเจน โปร่งใส และตอบสนองต่อเป้าหมายเชิงสถาบันได้อย่างยืดหยุ่น เพื่อให้การบริหารทุนวิจัยมีความยั่งยืนและเกิดผลลัพธ์ที่วัดได้จริงในระยะยาว

ผลกระทบเชิงนโยบายระยะยาวประการสำคัญที่ควรอภิปรายเพิ่มเติมคือการกระจุกตัวของงบประมาณในทุนเพื่อพัฒนาบุคลากรสายวิชาการซึ่งคิดเป็นร้อยละ 60.91 ของวงเงินรวมทั้งหมด ในขณะที่ทุนวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งมีจำนวนโครงการสูงถึงร้อยละ 30.41 ได้รับวงเงินสนับสนุนเพียงร้อยละ 8.19 ความไม่สมดุลดังกล่าวก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านความยั่งยืนของระบบวิจัย 2 ประการ ได้แก่ การขาดการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่เพื่อสืบทอดการผลิตงานวิชาการในระยะยาว และการพัฒนาระบบวิจัยในเชิงเดียวที่มุ่งเน้นการผลิตผลงานเพื่อการเลื่อนตำแหน่งมากกว่าการสร้างวัฒนธรรมการวิจัยที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pan & Yin (2024) ที่เสนอให้กระจายการสนับสนุนให้ครอบคลุมกลุ่มนักวิจัยที่หลากหลาย และสอดคล้องกับ Brown (2023) ที่ยืนยันว่า ระบบการจัดสรรทุนที่มีประสิทธิภาพต้องตอบสนองต่อเป้าหมายเชิงสถาบันได้อย่างยืดหยุ่นเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้สามารถสังเคราะห์เป็น “แนวคิดการบริหารทุนวิจัยเชิงสมดุล” ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสรรทุนและประสิทธิภาพการเบิกจ่ายในลักษณะเชิงระบบ โดยพบว่า การบริหารทุนวิจัยไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณทุนหรือวงเงินสนับสนุนเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่าง 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) การจัดสรรทุนวิจัยในด้านจำนวนและวงเงิน (2) กระบวนการบริหารและการเบิกจ่ายที่มีความคล่องตัว และ (3) ศักยภาพของผู้รับทุนและระบบสนับสนุนภายในองค์กร ดังภาพที่แสดงต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แนวคิดการบริหารทุนวิจัยเชิงสมดุล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์แนวโน้มการจัดสรรทุนวิจัย พบว่า การจัดสรรทุนวิจัยในช่วงปีงบประมาณ 2561–2567 มีความผันผวนทั้งในด้านจำนวนทุนและวงเงินสนับสนุน โดยมีช่วงที่เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2563 และลดลงอย่างชัดเจนในปี 2565–2566 ก่อนจะกลับมาฟื้นตัวบางส่วนในปี 2567 นอกจากนี้ ทุนเฉลี่ยต่อโครงการมีแนวโน้มลดลงในช่วงหลังสะท้อนการปรับรูปแบบการจัดสรรไปสู่การกระจายทุนในวงกว้างมากขึ้น

ผลการศึกษาสภาพการเบิกจ่ายทุนวิจัย พบว่า ภาพรวมการเบิกจ่ายทุนวิจัยมีประสิทธิภาพในระดับค่อนข้างสูง โดยมีอัตราการเบิกจ่ายจริงมากกว่าร้อยละ 80 ในทุกปี และปี 2564 มีความสมบูรณ์สูงสุด อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาทุนคงเหลือ การคืนทุน และการติดค้างการเบิกในบางปี สะท้อนข้อจำกัดของกระบวนการบริหารและการดำเนินโครงการ

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทุนวิจัย ควรปรับปรุงระบบการบริหารทุนให้มีความสมดุลระหว่างจำนวนทุน วงเงินสนับสนุน และศักยภาพของผู้รับทุน พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการเบิกจ่ายให้มีความคล่องตัว ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และเพิ่มระบบติดตามโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณวิจัยในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการจัดสรรทุนอย่างสมดุล ควรกำหนดนโยบายการจัดสรรทุนวิจัยให้มีความสมดุลระหว่างจำนวนทุน และวงเงินสนับสนุน โดยคำนึงถึงศักยภาพของผู้รับทุนและความพร้อมของระบบบริหาร ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า

ปีที่มีจำนวนทุนสูงที่สุดไม่ได้มีประสิทธิภาพการเบิกจ่ายสูงที่สุดเสมอไป ดังนั้นแนวทางปฏิบัติที่เสนอ ได้แก่ การจัดอบรม การวางแผนงบประมาณโครงการวิจัยและการจัดทำเอกสารประกอบการเบิกจ่ายแก่ผู้รับทุนใหม่ทุกรายก่อนลงนามสัญญา และการกำหนดเกณฑ์ประเมินความพร้อมของผู้ขอทุนในด้านการบริหารโครงการก่อนการอนุมัติ เพื่อลดความเสี่ยงของการเกิดทุนคงค้างและการคืนทุน

1.2 ด้านระบบติดตามและเบิกจ่ายทุนวิจัย ควรพัฒนาระบบบริหารและเบิกจ่ายทุนวิจัยให้มีความคล่องตัว โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง แนวทางปฏิบัติที่เสนอ ได้แก่ การพัฒนาระบบการรายงานข้อมูล ที่แสดงสถานะการเบิกจ่ายของทุกโครงการแบบเรียลไทม์ จำแนกตามงวด ประเภททุน และปีงบประมาณ และการติดตั้งระบบแจ้งเตือนล่วงหน้า ที่แจ้งเตือนอัตโนมัติเมื่อโครงการมีความเสี่ยงในการติดค้างการเบิกจ่าย เช่น เมื่อถึงกำหนดเบิกงวดที่ 2 แต่ยังไม่ได้รับรายงานความก้าวหน้าจากผู้รับทุน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่งานวิจัยสามารถเข้าแทรกแซงได้อย่างทันท่วงทีก่อนเกิดปัญหาทุนติดค้าง

1.3 ด้านความครอบคลุมของกลุ่มเป้าหมาย ควรกำหนดสัดส่วนการจัดสรรทุนให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยเฉพาะการแก้ไขความไม่สมดุลที่พบว่าทุนวิจัยสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาได้รับวงเงินเพียงร้อยละ 8.19 ของวงเงินรวม ทั้งที่มีจำนวนโครงการสูงถึงร้อยละ 30.41 แนวทางปฏิบัติที่เสนอ ได้แก่ การกำหนดสัดส่วนขั้นต่ำของทุนสำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของวงเงินรวมในแต่ละปีงบประมาณ และการทบทวนวงเงินสนับสนุนต่อโครงการให้สอดคล้องกับต้นทุนการวิจัยที่แท้จริง เพื่อพัฒนาศักยภาพการวิจัยขององค์กรอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการเบิกจ่ายทุนวิจัย เช่น ปัจจัยด้านบุคลากร ระบบงาน และข้อกำหนดทางการเงิน

2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัยอื่น เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารทุนวิจัยและสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

2.3 ควรใช้วิธีวิจัยเชิงผสมผสานเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีความครอบคลุมและแม่นยำมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ คงสวัสดิ์พร. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ 2556 ของกรมที่ดิน. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 1(2), 77–88.
- กาญจนา พรหมโคตร, อรอนงค์ โนนทิง และ กิรติพร จูตะวิริยะ. (2564). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการขอทุนวิจัยภายนอกของนักวิจัยสายวิชาการ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย*, 8(2), 36–43.
- คณะอนุกรรมการด้านนโยบายและยุทธศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม สถาบันนโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579)*. กรุงเทพฯ: บริษัท โคคูน แอนด์โค จำกัด.
- จิตติพร นวลละออง, ศิราวัลย์ อัครเมธิน และ วรินทร์พิภพ ชยทัตถุมิตรต์. (2567). การศึกษาสถานภาพงบประมาณการวิจัยโครงการวิจัยที่ได้รับทุนจากแหล่งทุนต่างประเทศของมหาวิทยาลัยมหิดลในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 19(2), 42–51.
- เชิดฉัตร ราชบุรณะ และ ครรชิต บุญเรือง. (2567). วิเคราะห์แนวโน้มการตีพิมพ์ผลงานวิจัยระดับนานาชาติของประเทศไทย ในช่วงปี ค.ศ. 2018-2022. *วารสารห้องสมุด สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ*, 68(1), 125–142.

- ชนินาด สุริยะลังกา และ ศิรวาลย์ อัสวเมชิน. (2567). แนวทางการจัดทำงานงบประมาณและการจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายในโครงการวิจัยทางคลินิกมหาวิทยาลัยมหิดลที่ได้รับทุนจากแหล่งทุนภายนอก. *Mahidol R2R e-Journal*, 11(1), 25–36.
- โทน เวชชะ. (2563). ประสิทธิภาพในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิจัยได้รับทุนวิจัยจากหน่วยงานวิจัย กรณีศึกษา : การส่งเสริมและสนับสนุนนักวิจัย โดยสำนักบริหารวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ธนารีย์ บัวเผื่อน, มุกดาลักษณ์ บุญทรง และ ประทักษ์ โอประเสริฐสวัสดิ์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างเงินทุนสนับสนุนการวิจัยกับผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในระดับชาติและนานาชาติของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี. *Mahidol R2R e-Journal*, 2(1), 118–129.
- พรทิพย์ ผึ้งแก้ว และ อำพรธณ ผึ้งแก้ว. (2565). การศึกษาองค์ความรู้จากข้อเสนอโครงการวิจัยแหล่งทุนภายนอก. ใน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 17 ปีการศึกษา 2565 (น. 220–236). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2561). ประกาศมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เรื่อง หลักเกณฑ์การบริหารเงินอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2561. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณดี สุทธิธารกร และบุญเยี่ยม เหลาสะอาด. (2568). พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 กับ การสนับสนุนทุนวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 40(2), 103–121.
- วรางคณา ปัญญารวงศ์, สุพัตรา ละออรัตนศักดิ์ และ สุดารัตน์ ลือพงศ์พัฒนะ. (2564). ประเมินระดับความพร้อมของเทคโนโลยี อย่างไร เมื่อต้องยื่นขอทุนวิจัย. *วารสารสหวิทยาการ*, 18(1), 12–63.
- วัฒนา บัวภูมิ และ สิทธิพร ตันทวีรุฬห์. (2568). การวิเคราะห์ทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยมหิดลที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ด้านวิจัยและนวัตกรรม ในปีงบประมาณ 2564 - 2566. *วารสารวิชาการ ปชมท.*, 14(1), e1385.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564–2570 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สิริภัสร์ ศิระนุภาพ. (2568). คู่มือปฏิบัติงาน เรื่อง การวิเคราะห์การปิดโครงการวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณรายได้ คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อลิสา สารเส. (2569). วิเคราะห์ทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก ปีงบประมาณ 2563 - 2568. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 10(3), 102–119.
- Brown, B. A. (2023). Regimes of research and development funding in higher education. In R. J. Tierney, F. Rizvi, & K. Ercikan (Eds.), *International encyclopedia of education* (4th ed.) (pp. 108–113). Amsterdam, Netherlands: Elsevier.
- Pan, P., & Yin, Y. M. (2024). What kind of education research was funded by the government in China? A decade-long investigation (2010–2020). *International Journal of Educational Management*, 38(7), 2002–2020.
- ShaoXin, Z., & Ming, L. (2026). Funding diversification, governance autonomy, and higher education resilience. *International Review of Economics & Finance*, 107, 105144.
- Tian, Y., See, K. F., & Hsiao, B. (2026). Performance-based research funding allocation for excellence: Evidence from central and western Chinese higher education institutions. *Economic Analysis and Policy*, 89, 1114–1132.